

Skintebos historia

Av Olle Goës, Askims Hembygdsförening

Långt innan den nuvarande bebyggelsen var påtänkt bestod Skintebo i stort sett av fyra bondgårdar och en del villor. Här härskade, som man ofta säger, en lantlig ro. Men tiderna förändrades, gårdsägarna var gamla och ingen kunde fortsätta jordbruket. I slutet av 1960-talet såldes gårdarna och det nuvarande bostadsområdet planerades. I början av 70-talet kom exploateringen igång. Denna upplevdes som en ganska påfrestande tid. Många av oss, kanske de flesta, hade bott här sedan barndomen.

I mitten av 1800-talet genomlevde de som då bodde i Skintebo en liknande period av påfrestande förändringar. Jag åsyftar då 1851 års laga skifte. Många av de berörda, särskilt de äldre, uppfattade förändringen som ett intrång. Den tidigare sammanhållna byagemenskapen ändrades, tegbruket som alla var vana vid upphörde. Några av gårdarna måste nedmonteras och flyttas. Visserligen fördelades kostnaderna och man hjälptes åt med utflyttningen. Av storskiftesprotokollet framgår att alla inte var helt nöjda i alla stycken. På längre sikt kom jordreformen dock att bli en förändring till det bättre genom att var och en fick en sammanhängande areal att bruka.

Utflyttningen kom i vissa fall att påverka en del av de gamla invanda benämningarna man haft på somliga åkerlyckor och skiften. När man så fick överta återstycken av grannarna upplevdes dessa som nyodlingar. Detta framgår rätt tydligt av en del namn, så kallades exempelvis en åker inom Stora Skintebo för Nylänsängen. I dagligt tal förenklades namnet till Nylänningen. Ett av de nya kvarteren har nu fått överta detta namn.

SKINTEBONAMNET

En fråga som jag ofta möter är vad Ortsnamnet Skintebo har för ursprung. Därför tror jag det är viktigt att först besvara den frågan innan jag fortsätter med kvartersnamnen. Redan år 1567 kallades byn för Skinteboda eller bara Skintan, själva ordet tolkades på flera sätt.

- 1 god jord
- 2 fåra, grop, dike
- 3 hålväg

Benämningen skinta förekommer på flera ställen i Askim och då just i bemärkelsen god jord. Såväl sand som lerjord fanns här och var god i betydelsen lämplig för olika grödor. Att jorden brukats sedan hedenhös finns det bevis på. För ca 15-20 år sedan hittades ett par plogbillar av sten i en åker i norra delen av byn. Dessa har vi förvarade i vårt museum. Den tredje betydelsen, nämligen hålväg, stämmer rätt väl in på en del gamla landsvägen Göteborg - Kungsbacka som gick förbi Sössbacken och följde Äsebacksvägens sträckning. Där denna når sin högsta punkt gick vägen förr genom ett trångt pass, en sk hålväg. Detta var förhållandet innan den sprängdes ut till sin nuvarande bredd. Sista leden i namnet Skintebo förekommer rätt ofta i betydelsen boställe eller bod, bod till förvaring eller tillfällig uppehåll. Namnet på vår affär "Skinteboden" är historiskt riktigt!

KVARTERSNAMNEN

När jag nu ska berätta om namnsättning på Skintebo 12 kvarter vill jag ange målsättningen för den kommitté som arbetade med detta. Den bemödade sig alltid om att de gamla Ortsnamnen skulle behållas och användas där så var möjligt. De kvarters- och vägnamn som vi nu har här i Skintebo grundar sig, dels på en förteckning över de gamla gårdarnas ägor upprättad vid laga skiftet 1851, dels

på muntlig tradition som fortlevt in i vår tid. Jag har nyss talat om orsaken till hur namnet på kvarteret Nylänningen kom till och att det då var fråga om en sorts nyodling. En riktig nyodling låg upp i skogen där en liten inhägnad fotbollsplan ligger. Den kallades Nyhagen och efter det fick kvarteret **Nyhagen** sitt namn. Längst norr ut i dalen ligger kvarteret **Sösbacken**. Den vänstra obebyggda delen var förr en allmänning. Byarna hade sina gemensamma sand eller lertag, man kallade dem för sand respektive lertäppa. I Sösbacken fanns det mörgel som tillhörde allmänningen, där hämtade man sitt behov av mörgelgrus till hönsen. Mörgel är skalgrus av snäckor som havet för tusentals år sedan sköljt upp på den dåvarande stranden.

Men det var om namnet Sösbacken som jag skulle berätta. Sö betyder får, alltså backen där fåren betar. F ö finns det flera namn med anknytning till fårskötsel. Det närbelägna Bassås kommer av basse = bagge, Det kunde också betyda galt. I Bassåsdalen fick grisarna gå fria under dagtid, nattetid föste man in dem i en grisbod; här fanns nämligen varg i forna tider. Ett annat Ortsnamn som har med får att göra är Värsholmen, en ö i Skinteboviken. Det kommer av väre, som är dialekt och betyder bagge. En annan bekant ö är Killingholmen, vi har f ö flera platser med djurnamn i Billdalt ex Hästebäck, Svindal, Uggledal. Förr i tiden samlades man gärna i Sösbacken för att lyssna på någon predikant; därför kom den att kallas Läsebacken. När jag var barn växte det gott om rödsippor i de gamla mörgelgroparna, så den fick också heta Rödsippebacken. Kärt barn har ju många namn.

Söder om Sösbacken ligger kvarteret **Klyfteråsen** och **Kvarnlyckan**. Klyfteråsen ligger alldeles under det höga berget med samma namn. På toppen av berget ligger resterna av ett bronsåldersröse förmodligen rest över någon storman från trakten. Från medeltiden ända in på 1800-talet var Klyfteråsen också ett s k vårdkaseberg. Askim var gränstrakt mot Danmark och krig och örlig var vanlig här. Enligt anteckningar i Göteborgs kronofodgearkiv var passning anbefalld vid vardarna så sent som under Krimkriget 1853-56. Ett lass ved och enris skulle ligga på vaden och antändas så snart den söderut belägna vårdkasen tänts. Det var alltså ett signalsystem vid krigsfara.

Kvarteret Kvarnlyckan har sitt namn efter den kvarn som ursprungligen låg i Bassåsdalen vid Oxsjöbäcken och tillhörde Skintebo byalag. Den flyttades först till gården Stora Skintebo och andra gången till hembygdsmuseet.

Furuslätten ligger mellan kvarteren Nyhagen och Klyfteråsen på västra sidan av dalen. Namnet kommer av ett åkerstycke som låg alldeles upp emot en barrskogsdunge, som låg på en kulle, den kallades Furukullen eller som man sade på den tiden 'förekull'. Strax söder om denna låg förr ett båtbyggeri där man gjorde riktigt stora jullar. Platsen fick också heta Båtestan.

Rätt österut från Furuslätten räknat har vi kvarteret Ängslyckan som ligger mitt för gården Stora Skintebo. Egentligen skulle kvarteret hetat lyckängen för så kallades ängen som låg här. Tyvärr fanns namnet redan inregistrerat på annat håll i Göteborg.

Så återstår bara två kvarter i den norra delen av Skintebo och det är **Holmbacken** och **Backängen**. Holmbacken eller Holmbacka eller Halebacka som det hette förr, hörde till Lilla Skintebo. Just här höjde sig åkermarken upp mot den gård som låg här. En sådan förhöjning ute i åkermarken kallades ofta för holme, därav namnet Holmbacka. När man går rätt väster ut från affären i Skintebo och kommit över gångbron är man framme i kvarteret Backängen, namnet beskriver ganska väl att ängen, som tidigare låg här, sakta sluttade i en backe ner mot sjön. Man odlade ofta potatis här, för jorden var sandblandad. Stycket kallades därför Sannaåker eller rätt och slätt Sanna.

Hittills har vi i stort talat om Ortsnamnen inom Skintebo Stora. På andra sidan Skintebovägen har vi Lilla Skintebo med sina tre kvarter. Väl över gångbron ligger det första, **Bredängen**, här bredde de största ängarna ut sig och därav namnet.

Det andra har fått sitt namn efter ett torp som omnämndes i äldre handlingar Humlekärr eller Billdals torp 1797. Det är osäkert var det har legat men utgjorde ett av de torp som lydde under "Belledals Gård". Här fanns också ett Båtmanstorp, som kallades Bilens efter Båtsman Bil, som då hörde till Lilla Skintebo. Båtsmännen var dåtidens kustartillerister. De var indelta soldater och underhölls av vissa hemman, en skrote. Det fanns ca ett tiotal i Askim. Anledningen till namnet Humlekärret är obekant och att det skulle odlats mer humle här än på andra håll är ovisst. Det var vanligt att man hade några humlestakar i sin kryddgård. I det öl man bryggde till jul ingick bl a humle.

Närmast Johanneshus ligger Skintebos sydligaste kvarter som fått heta **Åsbacken**, efter åsen som går på västra sidan av området. Här går också Åsdammsvägen med Åsdammen som om vintern är en omtyckt skridskodamm.